

SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA‘LIM VA AXLOQIY MEZONLARNING AXBOROTLASHGAN JAMIYAT TARAQQIYOTIDA AKS ETISHI

Turapov Voxid Mamadiyorovich

Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o‘rgatish milliy markazi
Aniq va tabiiy fanlar metodikasi kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxsiy ta‘lim va etik kriteriyalari, insonning shaxsiy rivojlanishini va etikasini oshirishga xizmat qiladigan asosiy standartlar haqida so‘z boradi. Bu standartlar insonning ma‘naviyatini, adolat va huquqni ta‘minlash, sog‘liqni saqlash, tarbiya, innovatsiyalar, ijtimoiy soliqlash, ishga kirish va ommaviy axborot vositalari bilan bog‘liq bo‘lishini o‘z ichiga oladi. Shaxsiy ta‘lim va etik kriteriyalar insonning intellektual potensialini va axborot madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi. Axborot jamoasi esa ma‘lumot manbalarining barcha tashkilotchilari va o‘zaro aloqadorliklarini ifodalaydi.

Kalit so‘zlar: Ma‘naviyat, inson, shaxs, jamiyat, ma‘naviy salohiyat, yetuklik, axborotlashgan jamiyat, texnika, texnologiya, axloqiy mezonlar

Abstract: This article talks about personal education and ethical criteria, the basic standards that serve to increase the personal development and ethics of a person. These standards include human morality, justice and rights, health care, education, innovation, social taxation, employment and the media. Personal education and ethical criteria help to develop human intellectual potential and information culture. And the information team represents all the organizers and interactions of information sources.

Key words: Spirituality, man, person, society, spiritual potential, maturity, information society, technology, technology, ethical criteria

Аннотация: В данной статье говорится о личностном воспитании и этических критериях, основных нормах, которые служат повышению личностного развития и нравственности человека. Эти стандарты включают человеческую мораль, справедливость и права, здравоохранение, образование, инновации, социальное налогообложение, занятость и средства массовой информации. Личностное воспитание и этические критерии способствуют развитию интеллектуального потенциала и информационной культуры человека. А информационная команда представляет всех организаторов и взаимодействий источников информации.

Ключевые слова: Духовность, человек, личность, общество, духовный потенциал, зрелость, информационное общество, технология, технология, этические критерии.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va axloqiy mezonlarning axborotlashgan jamiyat taraqqiyotida aks etishi muhim masala hisoblanadi. Bunday mezonlar shaxsiy rivojlanish, ijtimoiy soliqlanish, ish bilan ta'minlanish, salomatlikni saqlash va boshqa ko'plab jamiyatiy foydalanish sferalariga ko'p tomonlama effekt beradi.

Ta'lim mezonlari bilan birgalikda, shaxsning ma'naviy va intellektual rivojlanishi ya'ni oliy ta'lim, me'mori, ilmiy-tadqiqotiy ishlarga yondashish tartibiga munosabatli bo'ladi. Shaxsga yangi bilim va umumiy qobiliyatlarni o'rganish, ma'naviy-ma'rifiy tarbiyalash, ijtimoiy va iqtisodiy yangiliklarga moslashuvchi ma'lumotlarni olish imkoniyati yaratadi. Bundan tashqari, ta'lim mezonlari shaxsning ijtimoiy bilan tarbiyaviy, iqtisodiy va siyosiy faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. Axloqiy mezonlar esa, shaxsning axloqiy rivojlanishi, etika va madaniyatini yanada oshiradi. Axloqiy mezonlarning borishi bilan, insoniy xulqu va etika ko'rinishi yanada yaxshilanadi. Bu effekt ajralib boriladi, chunki shaxs axloqiy mezonlar orqali o'zining jamiyatda o'rtacha xayotini hamda boshqalar bilan hamkorlikni yaxshilashtiradi. Axborot manbalari shu mezonlarni jamiyatga aks etadi. Jurnallar, kitoblar, veb-saytlar, televizion va radio kanallari kabi axborot vositalari orqali shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va axloqiy mezonlar haqida ma'lumot berish, ta'lim va tarbiyalash masalalarini ko'rsatish, shaxsning ijtimoiy faoliyatiga o'z vaqtida ta'sir etadi. Bundan tashqari, axborot manbalari orqali jamiyatning axloqiy mezonlarga boshqaruv, iqtisodiyat, siyosat va boshqa sohalarida yangiliklarni tarqatish asosan axamiyat kasb etishadi.

Shu bilan birgalikda, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va axloqiy mezonlarning axborotlashgan jamiyat taraqqiyotida aks etishi, shaxsning shuur-ma'rifiy, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy rivojlanishiga ta'sir etadi. Bundan kelib chiqib, shaxslarning ma'naviy va intellektual potentsiallarini yanada oshirish, axloqiy mezonlarni yaxshilash, jamiyatda tashkil etiladigan faoliyatlarni rivojlantirish uchun axborot vositalarining roli juda muhim edi.

Bugungi kunda hayotimizning turli sohalarida axborot kommunikatsiya va kompyuter texnologiyalarining kirib kelishi va jadal rivojlanish yo'liga o'tishi jamiyatimizga ijobiy ta'sir qilmoqda. Natijada insoniyat axborotlashish sohasida inkilobiy o'zgarishlar davrini boshidan kechirmokda. Dunyoda umumiy axborotlashgan hamjamiyat shakllanmoqda. Bu o'zgarishlar asosini axborotlashtirish, telekommunikatsiya va kompyuter texnologiyalari konferentsiyasi negizida axborotni uzatish va iste'molchiga yetkazib berishning eng zamonaviy va samarali vositalari dunyoga kelayotganini tashkil etadi. Oqibatda XXI asr –axborotlashgan jamiyat asri deb e'tirof etilmoqda.

Shaxs jamiyatning madaniy taraqqiyotida aqli va idroki bilan millat an'ana, turmush tarzi va tajribasini davom ettiradi. Shu sababli "shaxs" fenomeni jamiyat

tarqqiyotining har bir bosqichida tadqiqot markazida turgan. Sharq diyorida shaxs fenomeni axloqiy, ma'naviy, ma'rifiy me'yorlar orqali tushunilgan va yuksak ma'naviyatga ega qadriyat sifatida qabul qilingan. Inson shaxs sifatida barkamollikka intiladi. Uning atrof muxitga munosabatida va ijodiy faoliyatida namoyon bo'ladigan ijtimoiy ahamiyatga molik o'zgarishlar qilish layoqati shaxsning faolligi hisoblanadi. Bunday layoqatida biz shaxsning mustaqil fikrlashi, qarashlarida o'z nuqtai nazarini ximoya qila olishi, so'zi bilan ishi birligida ifodalanadigan xayotiy pozitsiyasi ko'rinadi.

Axborotlashgan jamiyat – ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, eng avvalo, axborotni ishlab chiqarish, unga “ishlov berish”, saqlash va jamiyat a'zolariga yetkazishga bog'liq ekanini anglatadigan tushuncha. Jamiyatni axborotlashtirish jarayoni hozirgi kunda global xususiyatga ega bo'lib, ilmiy-texnikaviy va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning o'zagini tashkil etmoqda. Axborotlashgan jamiyat konsepsiyasi bugungi ilm-fanda muhim ahamiyat kasb etmoqda. U industrial (O.Kont, J.Mill va boshqalar) va postindustrial (R.Aron, U.Rostou va boshqalar) jamiyat konsepsiyasi o'rnini egallamoqda. Jamiyatni axborotlashtirish o'z bosqichlariga ega. Birinchi bosqich – jamiyatni elektronlashtirish. Bu bosqich yarim o'tkazgichlarni amalga joriy etish bilan bog'liq sof texnik jarayonlarni o'z ichiga oladi. Navbatdagi – jamiyatni kompyuterlashtirish bosqichida eng yangi kommunikatsiyalar yordamida axborotlashtirishning texnik negizi shakllanadi. Jamiyatni axborotlashtirish bosqichi, o'z mohiyatiga ko'ra, inson va jamiyat manfaatlarini yo'lida axborot ishlab chiqarish va undan foydalanish bilan bog'liq ijtimoiy-texnik va ijtimoiy-madaniy jarayondir.

Zamonaviy axborot texnologiyalari, xususan, internet jamiyatning barcha sohalariga shiddat bilan kirib kelayapti. Internet tarmog'ining imkoniyatlari naqadar keng va cheksizligi bugun barchaga ayon, u gazeta, radio va hatto televideniedan ham kuchliroq ta'sirga ega, axborot oqimi juda keng. Lekin uning o'ziga yarasha boshqa jihatlari ham mavjud, ya'ni, internetning ijtimoiy tarkibi turfa xil ekanligi qator salbiy holatlarni o'zida namoyon etib, bu o'z o'rnida qator muammolarni keltirib chiqarmoqda. Kishilik jamiyatida ijtimoiy-siyosiy, madaniy, milliy, etnik va boshqa omillarning muvozanati muayyan darajada mavjud bo'lsa hamki, internet tarmog'ida bunday tenglikni ko'rib bo'lmaydi. Bunday holat ma'naviy va milliy an'analarga to'g'ri kelmaydigan, virtual olamning o'zigagina xos bo'lgan internet “madaniyat”ni yuzaga keltirib chiqardi. Tarmoq ichida insoniyatga qarshi, yoshlarga qarshi tajovuzlarni ko'rish mumkin. Internet nazoratsizlik tufayli giyohvand moddalarini targ'ib etib, axloqsizlik, zo'ravonlik, qotillik va terrorchilikka da'vat etuvchi g'oyalar bilan sug'orilgan resurslar to'lib-toshgan tajovuzkor axborot makoniga aylanib bormoqda. Tabiiyki, hali axborotga “o'ch bo'lgan” aholi kirib kelayotgan axborotni

saralamay turib, “iste’mol” qila boshlaydi. Ular hali yaxshi va yomon, kerakli va keraksiz axborotning farqiga bormasdan, bir so‘z bilan aytganda, aholida xolis axborot oqimidan noxolisini ajratib olish uchun idrok shakllanib ulgurmagani edi. Shuning asorati hozirgi kunda, ayniqsa, sezilmoqda. Bu ba’zan yoshlarimizda har qanday axborotni mutloq haqiqat sifatida qabul qilinishini keltirib chiqarmoqda. Endilikda ijtimoiy muhitda yangi axborot jamiyatini yaratish maqsadi muloqot jarayoniga o‘ziga xos xususiyatlar va o‘zgarishlarni olib keldi. Axborotning qimmatliligi shaxsning sub’ektiv xulq-atvoriga ega ekanligi bilan izohlanadi. Agar inson maqsadiga yerishsa, u holda foydalanilgan axborot e’tiborga olinmaydi va o‘z qiymatini yo‘qotadi. Shuni ham yodda tutish kerakki, qadriyatlar turlicha. Qiymat - bu ma’lumotning shaxsga maqsadga erishish yo‘lini tanlash jarayonida foydalanishga imkon beradigan xususiyatidir. Bu fikrlarni umumlashtirgan holda aytish mumkinki, jamiyatda qadriyatga ega bo‘lgan ma’lumotlardan tashqari, umuman qadrsiz yoki salbiy qiymatga ega bo‘lgan ma’lumotlar ham mavjud. “Axborotlashgan jamiyat rivojlanishining muhim qismi sifatida quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi: maqsadga erishish uchun axborotni tanlash imkonini beruvchi axborotning qiymati; ma’lum bir vaziyatga bo‘lgan ehtiyojni belgilaydigan ma’lumotlarning foydaliligi; ma’lum vaqt davomida ma’lumotlarning buzilishi”

Bugungi yoshlarning aksariyati asosiy axborot manbai sifatida internetga murojaat qilishadi. Lekin ularda axborot immuniteti shakllanmagan mish-mishlar dunyosi bo‘lmish “Internet” orqali ma’naviyatga salbiy ta’sir vujudga kelishi mumkin. Nega ta’sir qiladi? Balki yoshlar ma’naviyatining yetarli darajada shakllanmaganligi emasmi? Bugungi kunda yoshlarimiz – turli xil G‘arb seriallari ta’sirida, milliy qahramonlarimiz jasoratidan bexabar o‘sayotganligi sababli ma’naviyatga chuqur e’tibor qaratmas ekanmiz, ularning zehni o‘tkir, dunyo bilimlarini egallagan bo‘lishlariga qaramasdan, Vatan manfaati yo‘lida xizmat qilishlariga, begona g‘oyalarga berilmasligiga kafolat ham berolmaymiz. Ularni eng avvalo Vatanga e’tiqodni, urf-odat va qadriyatimizga sadoqatli qilib tarbiyalasak, istalgan buzg‘unchi axborotlarga nisbatan mafkuraviy immuniteti shakllanadi, deb o‘ylaymiz.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Axborot jamiyatida shaxsning axborot madaniyatining shakllanishi uning axborotga bo‘lgan ehtiyojini qondirish, muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish, jamiyat hayotida faol ishtirok etishini ta’minlaydi. Shu o‘rinda davlatimiz rahbarining quyidagi so‘zlarini orqali fikrlarimizga yakuni sifatida keltrishini lozim deb bildik: “Hamma islohotlarni, hamma harakatlarni jamiyat bilan birga qilamiz. Hammamiz bir kuch, bir qudrat bo‘lib xalqimizga xizmat qilishimiz kerak” Hamma islohotlarni, hamma harakatlarni jamiyat bilan birga qilamiz. Axborot oqimining tarqalish tezligi ortgan va avj olgan bugungi

zamonda ommaviy axborot vositalari davlat hayotida asosiy o'rin egallamoqda. Ijtimoiy tuzilmada axborot jamiyatning muhim ijtimoiy quroli hisoblanadi. Ular fuqarolarning o'z huquq va erkinliklarini bilish, o'z g'oyalari va manfaatlarini himoya qilish, kundalik voqealar haqida o'z fikrini shakllantirish imkonini beruvchi muhim institutlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Veb-sayt: www.president.uz Shavkat Mirziyoyev: Hamma islohotlarni, hamma harakatlarni jamiyat bilan birga qilamiz. 26.01.2022
2. Каримова Г.А. Ўзбекистонда ахборотлашган жамият шаклланишининг миллий-ахлоқий жиҳатлари Фан доктори (PhD) диссертацияси автореферати. Тошкент – 2020. –Б.5.
3. Яхшиликков Ж.Я, Муҳаммадиев Н.Э. Миллий ғоя: Ўзбекистонни ривожлантириш стратегияси. Тошкент. Чўлпон номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи. 2018. Б 503-504.
4. Bekmurodov M., Akhmedova F., Kadirova K. Study the process of harmonization formation of personal and professional qualities at students //International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – Т. 24. – №. S1. – С. 597-605.
5. КАДИРОВА Х. МИЛЛИЙ ИДЕНТИКЛИКГА ИЖТИМОЙЛАШУВ, МАДАНИЙ, ТАРИХИЙ МЕРОС ВА ТИЛНИНГ ТАЪСИР ЭТИШ ХУСУСИЯТЛАРИ //UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/9] ISSN 2181-7324.
15. Kadirova Y. LOVING THE COUNTRY IS FAITHFUL //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B4. – С. 420-423.